

Herentals

Historische stadswandeling

Voorwoord

Historische stadswandeling in Herentals

Herentals is de historische hoofdstad van de Kempen. Al in 1150 werd de naam 'Herenthals' vermeld. Dit betekent 'een heuvel waar hekelteer of haagbeuk groeit'. De stad kreeg vrijheidsrechten in 1209, nu meer dan 800 jaar geleden. Herentals verwierf haar grootste welvaart in de loop van de veertiende eeuw, toen de wol- en lakennijverheid een grote bloei kenden.

Ook vandaag is Herentals springlevend. Een uitgebreide waaier sport- en recreatiemogelijkheden en een modern cultuurcentrum leveren hier het bewijs van. Herentals ontvangt dan ook jaarlijks duizenden bezoekers uit binnen- en buitenland.

In deze brochure vindt u een historische stadswandeling. De wandeling is aangegeven met koperen klinknagels in de grond. Voor de verkorting en het traject dat geschikt is voor rolstoelgebruikers zijn er aparte markeringen aangebracht. Op de binnenbladzijde vindt u een overzichtsplannetje.

Veel wandelplezier.

1. De Lakenhal

In het hart van Herentals staat de Lakenhal, de belangrijkste getuige van het rijke Herentalse verleden. In de vijftiende eeuw bouwden de wolwevers en lakenmakers de Lakenhal om er handel in te drijven.

De oudste bronnen vermelden het 'gulden huys', 'meethuys' of 'loothuys'. De laatste ingrijpende verbouwing was in 2010. Nu heeft de Lakenhal een socioculturele functie. Tijdens tentoonstellingen is de Lakenhal vrij toegankelijk.

Aan de noordzijde staat sinds 1534 het achthoekige belfort. De spitse toren is ongeveer 35 meter hoog. Sinds het midden van de zestiende eeuw hangt in de belforttoren een beiaard. De huidige beiaard werd ingespeeld in 1965. De belforttoren staat op de werelderfgoedlijst van UNESCO.

Voor de zuidgevel staat het Boerenkrijgmonument uit 1898. Het herinnert aan de slag bij Herentals op 28 oktober 1798, een van de bloedigste episodes uit de opstand van de Kempense boeren tegen de Fransen.

2. De Zandpoort

De Zandpoort wordt voor het eerst vermeld in 1402. De gevel is bekleed met gobertange-kalkzandsteen; binnenin is veel ijzeroer van de streek verwerkt. In 1643 werd de poort grondig hersteld en verbouwd, waarbij ze aan de buitenzijde een vlakke gevel in sobere renaissancestijl kreeg. De laatste restauratie dateert van 2007.

Sinds 1583 stond op de wal ten zuiden van de poort een schorsmolen. Hij maalde schors en graan. Hij werd na een brand in 1881 vervangen door een graanwindmolen, de Rijkeroomolen. Deze molen werd meestal Walmolen genoemd, maar ook Driesenmolen, naar de laatste eigenaar, Carolus Driesen. De Driesenmolen was een open standaardmolen, uitgerust met twee koppels stenen, grauwe en kunststenen. Een dergelijke kunststeen is nu opgesteld op de Molenvest.

De molen werd zwaar toegetakeld door een storm en verdween definitief in oktober 1940. De molenberg op de hoek van de Wasserijstraat bleef herkenbaar tot na 1960. Sindsdien staat er een woonhuis.

3. Het Sint-Jozefscollege

De school in de Collegestraat is de opvolger van de Latijnse school die al in het begin van de veertiende eeuw bestond. In 1613 werd het middelbaar onderwijs toevertrouwd aan de augustijnen, die in 1796 hun klooster moesten verlaten. Pas in 1820 startte het college opnieuw, nu als stedelijke school, die vanaf 1834 aan het aartsbisdom werd toevertrouwd. In 1889 vond het college, dat daarvoor op de hoek van de Grote Markt en het Hofkwartier was gevestigd, een nieuw onderkomen op de huidige plek. Schrijver Ernest Claes was oud-student van het college. Herentalsenaren kennen hem vooral als kroniekschrijver van het collegeleven. Uit zijn Studentenkosthuis 'Bij Fien Janssens' citeren we graag dit: *Herentals heeft mij de Kempense ziel in haar primitieve schoonheid leren kennen, mij in zich opgezogen, mij Kempenaar gemaakt. Het is mij als een tweede geboorteplaats geworden. En zoals aan zijn college, denk ik eraan terug met liefde en vertedering.*

5. Het Besloten Hof

Het Besloten Hof werd als slotklooster opgericht in 1410 en bewoond door zusters norbertinessen tot ze in 1797 werden verdreven door de Franse republikeinen. In 1836 betrokken de zusters franciscanessen het klooster.

Aarzel niet om de poort open te duwen en u onder te dompelen in de rust van het Besloten Hof. De gebouwen rond de binnenkoer stammen uit de zeventiende eeuw. Door het poorthuis kijkt u recht op de oude woning van de proost (1682). Let op het oude wapenschild van Herentals dat gelijkvloers, tussen twee vensters links van de ingangdeur, werd aangebracht.

De vijftiende-eeuwse kapel werd tijdens de Franse Revolutie gedeeltelijk gesloopt, maar in 1855 heropgebouwd. Achter de kapel ligt het mooie convent uit 1661, waar de zusters in gemeenschap leven. De zusters delen nu het Besloten Hof met het Wit-Gele Kruis.

4. De Sint-Waldetrudiskerk

De Sint-Waldetrudiskerk wordt in de volksmond 'de Bovenkerk' genoemd. Ze staat in het midden van de oudste stichtingskern van Herentals. De kerk is een parel van Brabantse hooggotiek. De positie van de toren tussen koor en beuk is opvallend. De toren lijkt wel in het schip te zakken. Dit is allicht te verklaren door het feit dat de toren samen met de dwarsbeuk het enige overblijfsel is van de oorspronkelijke veertiende-eeuwse kerk.

De kerk is rijkelijk versierd met borstweringen, waterspuwers, nissen en torentjes. Wandelt u vooral eens rond de kerk. Aan de zuidzijde, bovenop de sacristie, staat het zogenaamde zilvertoreke. Dit achthoekige torentje diende als schatkamer van de kerk.

De kerk heeft heel wat kunstschatten, zoals het retabel van Sint-Crispien en Crispiniaan, en waardevolle schilderijen van de Franckens, Jordaens, De Vos en Cossiers.

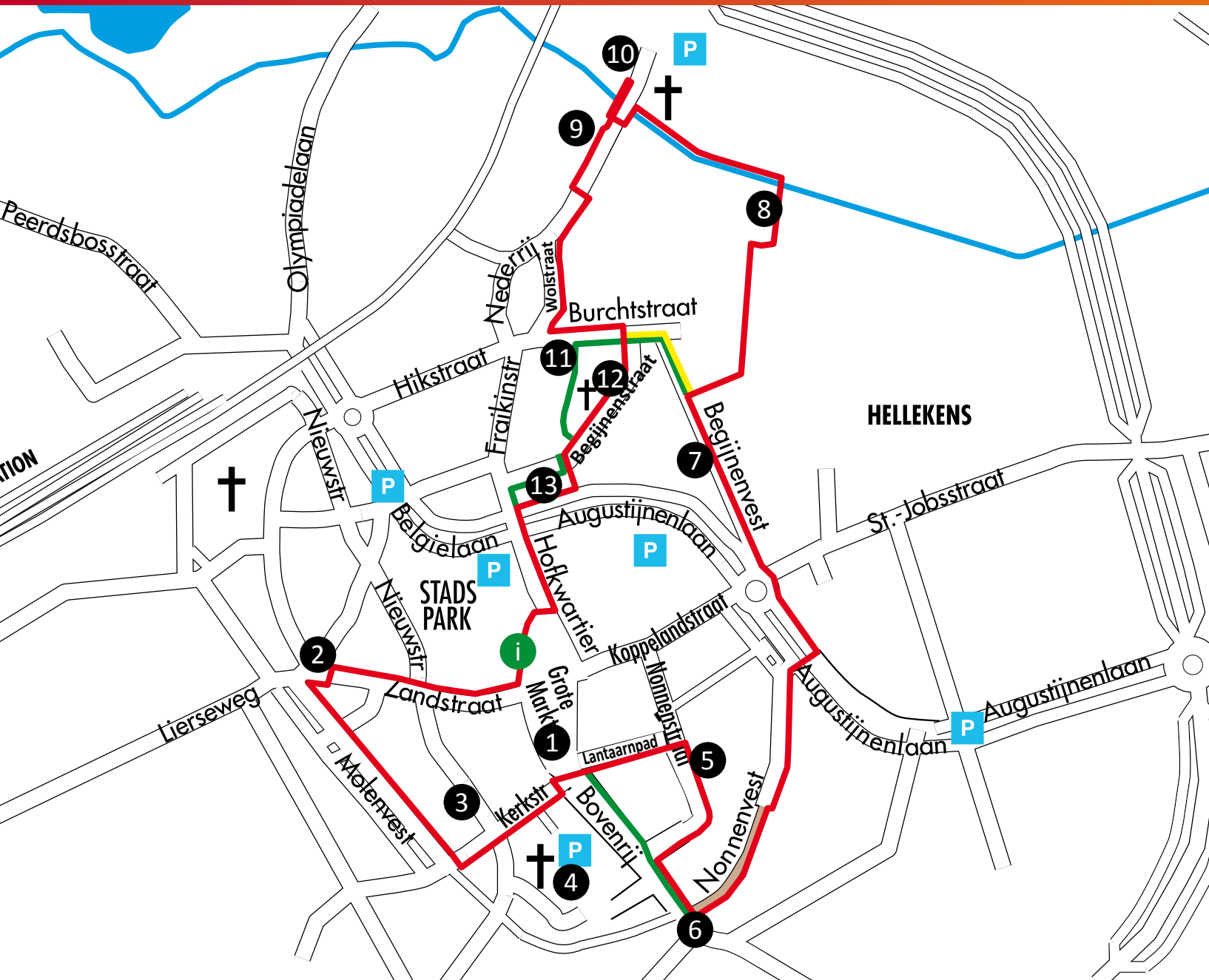

6. De Bovenpoort

De eerste vermelding van de Bovenpoort (ook wel Hoogpoort) dateert van 1361. De gevel is bekleed met gobertange-zandsteen; binnenin is veel ijzersteen uit de streek gebruikt. Net als de Zandpoort maakte de Bovenpoort deel uit van de omwalling van de stad. De poort heeft een bewogen geschiedenis en is een aantal keren in verval geraakt en heropgebouwd. Omdat ze in heel slechte staat was en er geen geld was om herstellingen uit te voeren beslisten de wethouders in 1754 om een groot deel van de poort te laten afbreken. Het militaire nut van de poorten was intussen tot nul herleid.

In 1772 volgde een echte restauratie, die bepalend is geweest voor het huidige uitzicht van de poort. De twee koperen siervazen op het dak zijn er toen opgezet. De recentste restauratie gebeurde in 2006.

Legende

- i. Infokantoor, start en einde alle wandelingen
- 1. De Lakenhal
- 2. De Zandpoort
- 3. Het Sint-Jozefscollege
- 4. De Sint-Waldetrudiskerk
- 5. Het Besloten Hof
- 6. De Bovenpoort
- 7. De stadswallen
- 8. De vistrap
- 9. Het Oud Gasthuis
- 10. Het kasteel Le Paige
- 11. Het Sint-Jozefinstituut
- 12. Het Begijnhof
- 13. Het Augustijnenklooster

- Volledige route = 5 km
- Verkorte route = 3,4 km
- Toegankelijke route = 3,2 km

Bereikbaarheid

Op wandelafstand van het centrum is een station van de NMBS. Ieder uur zijn er meerdere treinen naar Antwerpen. Aan het station vertrekken ook bussen van De Lijn.

- Met de auto is Herentals bereikbaar vanuit
- Antwerpen via de E313, afrit Herentals-west
  - Hasselt via de E313, afrit Herentals-oost
  - Eindhoven via E34, afrit Lille-Herentals

Parkeren

- Gratis parkeren:** Belgiëlaan en Augustijnenlaan
- Betaald parkeren (behalve op zon- en feestdagen):**
- op de Grote Markt
  - achter zaal 't Hof
  - naast de Sint-Waldetrudiskerk aan de Kerkstraat

7. De stadswallen

Na de toekenning van vrijheidsrechten aan Herentals door Hendrik I, hertog van Brabant, in 1209 mocht de nieuwe stad versterkingen bouwen. Zo konden de Herentalsenaren aanvallen van plunderaars en roversbenden afslaan en hun welvaart verdedigen. Het behoud van hun welvaart was niet alleen in het belang van Herentals maar ook in dat van de hertog. De Nonnenvest en de Begijnvest zijn samen met de beide stadspoorten de laatste tastbare overblijfselen van die middeleeuwse versterkingen. Het waren aarden wallen, opgeworpen met het zand dat uit de ernaast gelegen grachten afkomstig was. De wallen werden beplant om verstuiving tegen te gaan. Er stonden strenge straffen op het kappen van het hout op de wallen.

Het authentieke profiel is nog het best zichtbaar aan de Nonnenvest, waar de wal een hoogte bereikt van tien tot twaalf meter.

8. De vistrap

In de vijftiende eeuw kenden de Herentalse wol- en lakennijverheid een enorme bloei. Voor de productie maakten de Herentalse lakenmakers dankbaar gebruik van de nabijheid van de Kleine Nete en haar zijarmen. Water was immers onmisbaar voor het vervaardigen van het fijne laken, maar werd ook gebruikt om energie op te wekken met watermolens.

De stuw op de Kleine Nete, enkele tientallen meters stroomopwaarts vanaf kasteel Le Paige, dient niet om energie op te wekken maar om het verval van de rivier te controleren. De stuw verhindert dat vissen stroomopwaarts zwemmen om te paaien. Om deze hindernis weg te werken heeft men een merkwaardige constructie gebouwd: ter hoogte van de stuw is een omleiding in de rivier gelegd. Het water stroomt er naar beneden langs een reeks brede lage trappen. Onderzoek heeft aangetoond dat meer dan twintig vissoorten van deze weg gebruikmaken.

9. Het Oud Gasthuis

Het Herentalse gasthuis, ontstaan voor 1253, is ongetwijfeld het oudste van de Kempen. Van 'gasthof' evolueerde het geleidelijk naar 'ziekenhuis'. Het maakte deel uit van een klooster van de zusters augustinessen.

U ziet vier gebouwen waarvan de architectuur van historisch belang is. De ingangspoort en het oude klooster stammen uit de zeventiende eeuw. Let vooral op de zestiende-eeuwse kapel, met gotische koorramen, spits lantaarntorentje en laag buitenportaal. Ze wordt nog steeds gebruikt voor huwelijken en uitvaartplechtigheden.

In het oude klooster vinden nu verschillende diensten van het Herentalse OCMW onderdak. In de gasthuisschuur vindt u de oudste delen van het domein. In het gebinte van de schuur zitten balken van rond het begin van de veertiende eeuw.

Het Oud Gasthuis vormt een opmerkelijk geheel met het rood bakstenen ziekenhuis uit het interbellum, het ziekenhuis uit de tweede helft van de twintigste eeuw, en een splinternieuwe vleugel uit de eenentwintigste eeuw.

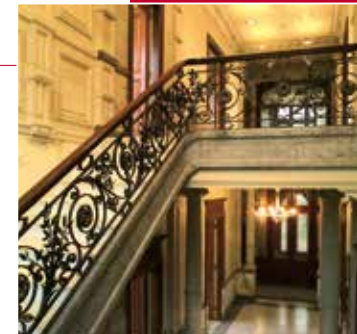
10. Het kasteel Le Paige

De Le Paiges waren een vooraanstaande Herentalse familie. Verschillende leden van de familie zijn burgemeester van Herentals geweest. Bij de geboorte van Henri Le Paige in 1806 liet zijn vader 30 eiken planten op het domein aan de Nederrij. De kiem van het arboretum was gelegd. Nu staan er meer dan 70 verschillende boomsoorten uit de hele wereld in het park. De waterpartij in de tuin is een restant van de oude vesten rond de stad, net zoals de aarden wal met paviljoen en ijskelder.

Het kasteel zelf is gebouwd in 1892. De bouwstijl kan eclectisch genoemd worden: elementen uit de renaissance, barok en classicisme vormen een neostijl. In het interieur vinden we een aanzet tot art nouveau.

Het smeedijzeren hek aan de voortuin is van de Herentalse ijzergieter Van Aerschot.

Sinds 2019 is het kasteel de officiële trouwlocatie voor Herentals.

11. Het Sint-Jozefinstituut

De gebouwen van het Sint-Jozefinstituut hebben een lange voorgeschiedenis. Vanaf 1820 groeide het begijnhof uit tot een onderwijscentrum. De begijnen richtten er een huishoudschool op voor arme meisjes. In 1835 kwamen de lekenonderwijzeressen Maria Theresia en Jeannette Van Heteren zich op het begijnhof vestigen. De school werd in 1850 omgevormd tot een gemeentelijke lagere meisjesschool. De lessen werden gegeven in twee begijnhuisjes aan de westzijde van het begijnhof. Maria Theresia Van Heteren was er schoolhoofd. In 1848 werd gestart met de Normalschool. Bijna alle begijnhuisjes langs de Burchtstraat werden hiervoor gebruikt.

12. Het Begijnhof

Al voor 1266 werd het oude begijnhof aan de andere oever van de Kleine Nete (Nieuwland) gesticht. Het huidige begijnhof werd gebouwd in de zeventiende eeuw. De poort in de Burchtstraat werd gebouwd in 1630, het poortgebouw aan de kant van de Begijnenstraat al in 1622. Het oudste huis van het begijnhof is het Fundatiehuis (1657), tegenover de ingang van de Sint-Catharinakerk (1599-1614).

Tegenover 'Ons Heer op de koude steen' aan de kerk staat de infirmerie. In het gebouw werden arme en zieke begijnen opgevangen. De infirmerie is in haar oorspronkelijke staat behouden gebleven. Ze staat in een rij achttiende eeuwse huizen.

Vroeger was het begijnhof veel groter, maar in de jaren zestig van de twintigste eeuw is een groot deel afgebroken. Het begijnhof is nu onder beheer van het OCMW. De woonhuizen zijn in erfpacht gegeven. De erfpachters zijn verplicht de huizen te renoveren volgens welbepaalde voorschriften.

13. Het Augustijnenklooster

De paters augustijnen vestigden zich in 1613 in Herentals om onderricht te geven in de Latijnse school. In 1616 werd de eerste steen gelegd van het Augustijnenklooster, waarvan nu enkel de infirmerie (1692) overblijft. Het klooster heeft erg geleden onder de Boerenkrijg. Tijdens de slag van Herentals op 28 oktober 1798 zijn de gebouwen van het klooster door de Franse soldaten in brand gestoken en grotendeels verwoest. De paters augustijnen keerden daarna niet meer terug in Herentals.

De infirmerie heeft onder andere gediend als tabaksmagazijn en vervolgens als brandweerkazerne. De laatste ingrijpende verbouwing gebeurde in 1992. Sindsdien worden hier de archieven van de stad bewaard. Aan de buitenkant valt vooral de moderne zijaanbouw op, waarin de ingang is ondergebracht.

Toerisme Herentals

Grote Markt 35 | 2200 Herentals | tel. 014-21 90 88
www.herentals.be | toerisme@herentals.be

Openingsuren:

weekdagen

van 9 tot 12 uur en van 13.30 tot 16 uur

Niet open op maandagen

weekend

elke zaterdag open van 10 tot 14 uur

in juli en augustus zondag open van 10 tot 14 uur

The logo for Toerisme Herentals vzw, featuring the word "Herentals" in white text on a red, rounded rectangular background.

Herentals

Toerisme Herentals vzw